

DARIJA ŽELJKO*

Pravo na žalbu i konsenzualne forme u kaznenom postupku: Komparativna iskustva i istraživanje prakse u Republici Hrvatskoj**

Sažetak

Instituti konsenzualne pravde podrazumijevaju odricanje ili ograničenja u svezi s pravnim lijekovima, iako akademska zajednica i nevladine organizacije upozoravaju na opasnosti povezane s odricanjem ili znatnim ograničavanjem prava na žalbu prilikom njihove regulacije ili uporabe. Komparativna analiza usredotočena je na institute konsenzualne pravde i pravo na žalbu iz europske (civil law) i američke (common law) perspektive, uključujući standarde koji su razvijeni u Vijeću Europe i međunarodnom kaznenom pravu. Cilj je rada ispitati različite pristupe i zakonodavna rješenja u vezi s ograničenjem okrivljenikova prava na žalbu u tom specifičnom području. Uz uvodne napomene o posebnostima njemačkog, švicarskog, francuskog i talijanskog rješenja, u radu se daje opsežna analiza hrvatskog zakonodavnog okvira.

Također se istražuje kako Hrvatska regulira pravo na prigovor i žalbu kada je riječ o kaznenom nalogu, najkorištenijem institutu konsenzualne pravde. Nadalje, analizom sudske prakse prikazuju se zakonska ograničenja prava na žalbu u vezi s presudom na temelju sporazuma stranaka. Kvalitativna analiza usredotočena je na iskustva praktičara prikupljena tijekom niza polustrukturiranih intervjua sa sucima, državnim odvjetnicima i braniteljima o upotrebi instrumenata konsenzualne pravde. Dodatno se koriste podaci Općinskog kaznenog državnog odvjetništva u Zagrebu, najvećeg državnog odvjetništva u Hrvatskoj, o postotku prigovora na presudu kojom je izdan kazneni nalog te se prikazuju tipični predmeti u kojima se državni odvjetnik žalio na presudu kojom je izdan kazneni nalog.

* Darija Željko, mag. iur., LL.M., asistentica-doktorandica na „Projektu razvoja karijera mladih istraživača – izobrazba novih doktora znanosti“ (DOK-01-2020) Hrvatske zaklade za znanost na Pravnom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu, Hrvatska.

** Ovaj rad financirala je Hrvatska zaklada za znanost projektom „Sustavni pristup modelima konsenzualne pravde u hrvatskom kaznenom postupku“ (IP-2019-04-1275, dalje: NegJusCro). Autorica zahvaljuje općinskom državnom odvjetniku Krunoslavu Stjepanu Rajačiću na pribavljanju statističkih podataka i uvidu u relevantne spise.

Ključne riječi: kazneni nalog, presuda na temelju sporazuma stranaka, pravni lijekovi, odricanje od prava na žalbu, konsenzualna pravda.

1. UVODNA RAZMATRANJA

Instituti konsenzualne pravde u kaznenom pravosuđu rezultiraju odstupanjem od nekih temeljnih procesnih načela i jamstava, što uključuje i određena zakonska ograničenja u svezi s ostvarivanjem prava na žalbu. *Ratio* ograničenja, ponajviše vidljiv kod presude na temelju sporazuma stranaka, obrazlaže se pravnom naravi sporazuma koje karakteriziraju međusobni (dobrovoljni) ustupci obiju stranaka (Bubalović, 2013:302).

U Republici Hrvatskoj (dalje: RH) potreba za ubrzanjem suđenja, preopterećenost sudskim predmetima te težnja za većom učinkovitošću u kaznenim postupcima dovela je do uvođenja pojednostavljenih procesnih formi kao što su kazneni nalog i presuda na temelju sporazuma stranaka te su ubrzo postali neizostavnim u radu državnih odvjetnika i sudaca. Činjenica je da je uvođenje sporazumijevanja u RH znatno smanjilo broj rasprava i žalbi pred svim sudovima (Đurđević, 2020:464). Cilj ovog rada jest prikazati specifičnosti vezane uz pravo na žalbu za dva najkorištenija instituta konsenzualne pravde u RH – kaznenog naloga te presude na temelju sporazuma stranaka.

Uvodno će se naznačiti razlike između pristupa pravu na žalbu na konsenzualne institute u angloameričkom i kontinentalnom kontekstu te potom detaljnije prikazati izabrana komparativna europska rješenja. Treba naglasiti da je tema ovog rada detaljno obrađena u angloameričkom (*common law*) kontekstu, a nešto je manje zastupljena u kontinentalnom pravnom okruženju te dosad nije bila predmetom zasebnih znanstvenih razmatranja u RH.

Osim nacionalnog zakonodavnog okvira i sudske prakse u pogledu prigovora protiv presuda kojima je izdan kazneni nalog, žalbi državnih odvjetnika protiv presuda kojima je izdan kazneni nalog te žalbi protiv presuda na temelju sporazuma stranaka, kvalitativnom analizom odgovora na polustrukturirane intervju predstavit će se iskustva praktičara prikupljena u sklopu projekta Hrvatske zaklade za znanost „Sustavni pristup modelima konsenzualne pravde u hrvatskom kaznenom postupku“ (dalje: NegJusCro).

Treba naglasiti kako je očekivano da se okrivljenici odriču prava na žalbu, odnosno ne ulažu žalbu na konsenzualne presude ako su zadovoljni postignutim sporazumima. U teorijskim se radovima kao sljedeći razlog za manji broj žalbi na sporazumne presude navodi da okrivljenici nerado troše dodatna sredstva i vrijeme na daljnje vođenje kaznenog postupka ili ih, pak, branitelji ne informiraju o postojanju pravnih lijekova protiv presuda na temelju sporazuma stranaka. U angloameričkom kontekstu posebno se problematizira neučinkovitost obrane (Cheesman, 2014:203). Konačno, povezanost visokog postotka nepravedno osuđenih osoba s konstantnim porastom sporazuma o priznanju krivnje odavno je tema rasprava u radovima američkih teoretičara (Helm, 2019), no usporediva empirijska istraživanja i dalje su rijetka u europskom kontekstu, što i ne čudi s obzirom na to da većina europskih zakonodavstava kodificira konsenzualne postupke, poput presuda na temelju sporazuma stranaka i kaznenih naloga od 2000-tih nadalje. Tema je aktualna jer se nevladina organizacija *Fair Trials* u svojem izvješću iz 2021. o postupcima bez suđenja zalaže da optuženici ne budu prisiljeni odreći se prava na žalbu u takvim postupcima u Europi.

Završno će se sumirati zaključci provedenog istraživanja prakse te dati prijedlozi *de lege ferenda* vezano uz uređenje prigovora i prava na žalbu protiv presuda kojima je izdan kazneni nalog u RH.

2. KONSENZUALNI POSTUPCI I PRAVO NA ŽALBU

2.1. Vijeće Europe

Prvi pravno neobvezujući dokument kojim je Vijeće Europe potaknulo države članice na sporazumijevanje nastao je još 1987. godine. U njemu se, vezano uz pravna sredstva, samo u II. c. 5. razlaže učinak prigovora protiv kaznenog naloga u dijelu koji se bavi pojednostavljenim postupcima¹.

Najnoviji zahvat Parlamentarne skupštine Vijeća Europe u materiju sporazumijevanja predstavlja donošenje Preporuke br. 2142 i Rezolucije br. 2245 u listopadu 2018. kojima se nastoje ujednačiti zajednički minimalni standardi u slučajevima odricanja od suđenja. Rezoluciji je prethodilo Izvješće o sporazumima u kaznenom postupku Odbora za pravna pitanja i ljudska prava u kojemu se državama članicama Vijeća Europe kao jedno od minimalnih procesnih standarda preporučuje propisivanje prava okrivljenika na žalbu protiv presude donesene na temelju sporazuma stranaka (Novokmet, Tripalo, 2021:217). U toč 8.5. Rezolucije br. 2245 države članice Vijeća Europe te one sa statusom promatrača u toj europskoj organizaciji pozivaju se da zabrane odricanje od prava na žalbu kako bi se na nacionalnoj razini osigurala dostatna kontrola stvarne prakse nižih sudova u području pregovaranja o priznanju krivnje.

Europski sud za ljudska prava (dalje: ESLJP) više je puta odlučivao o pravičnosti postupaka sporazumijevanja, pri čemu je naglašena svijest da je u *srži konsenzualne pravde odricanje od jamstava pravičnog postupka* (Bachmaier, 2018:238). Tako se u § 100 presude *Navalnyy i Ofitserov protiv Rusije* (zahtjevi br. 46632/13 i 28671/14) precizira kako *učinak sporazuma o priznanju krivnje u kaznenom postupku u suštini predstavlja odricanje od brojnih postupovnih prava* te ESLJP nastupa kao kontrolor zakonitosti uvjeta odricanja od tih prava. Poznato je da je ESLJP još 1980. u presudi *Deweer protiv Belgije* (zahtjev br. 6903/75) odredio kako okrivljenik može pristati na izricanje sankcije bez suđenja, pod pretpostavkom da je okrivljenikov pristanak dan na slobodan, izričit i nedvosmislen način (Krapac, 2020:98).

Navedeni je standard ponovljen i u § 92 u pravnoj doktrini kritiziranoj presudi *Natsvlshvili i Togonidze protiv Gruzije* (zahtjev br. 9043/05) iz 2014. u kojoj se prvi podnositelj zahtjeva uz povredu čl. 6. st. 1. i st. 2., čl. 1. Protokola 1., pozvao i na povredu čl. 2. Protokola 7. Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda (dalje: Konvencija) koji jamči pravo na žalbu u kaznenim predmetima.

U konkretnom je slučaju podnositelj zahtjeva s tužiteljem sklopio sporazum zbog financijskih malverzacija koji je potvrdio gruzijski sud te protiv navedene sudske odluke žalba nije bila dopuštena (§ 76). ESLJP je ustvrdio normalnim da je opseg prava na preispitivanje po žalbi ograničeniji kada je riječ o osuđujućoj presudi zasnovanoj na sporazumu o krivnji te podsjetio na to da države ugovornice imaju široku marginu diskrecije u pogledu čl. 2. Protokola

¹ Preporuka Odbora ministara Vijeća Europe R(87)18 o pojednostavljenju kaznenog pravosuđa.

7. Konvencije. Prihvativši sporazum o krivnji, prvi podnositelj zahtjeva odustao je od prava na redovno žalbeno preispitivanje, a prema ESLJP-u, riječ je o pravnoj posljedici koju su mu morali ili trebali objasniti njegovi odvjetnici (§ 93), koje je *in concreto* angažirao. ESLJP je zaključio da je prihvaćanje sporazuma o priznanju krivnje nedvojbeno bila podnositeljeva svjesna i dobrovoljna odluka te stoga nije došlo do povrede čl. 6. st. 1. Konvencije, kao ni čl. 2. Protokola 7. uz Konvenciju s obzirom na to da je spomenuti sporazum uključivao odricanje od prava na meritorno ispitivanje slučaja te na redovno žalbeno preispitivanje (§ 94).

U djelomično izdvojenom mišljenju armenijska sutkinja Gyulumyan razjasnila je zašto smatra da je u navedenom predmetu došlo do povrede čl. 6. st. 1. Konvencije te čl. 2. Protokola 7. uz Konvenciju. Posebno se osvrnula na sumnjive činjenične okolnosti koje su pritisnule podnositelja zahtjeva na sklapanje nagodbe (§3) te kao važan „poticajni“ faktor za sporazumijevanje kontekstualizirala tadašnju iznimno nisku stopu oslobođajućih presuda u Gruziji (a koja je prema § 4 djelomično izdvojenog mišljenja iznosila samo 1%). Vezano uz pravo na žalbu skrenula je pozornost na to da je nemogućnost podnošenja žalbe protiv presuda na temelju sporazuma stranaka znatan nedostatak gruzijskog kaznenog zakonodavstva, što je prepoznala i tamošnja vlast time što je 2005. konačno uvela pravo na žalbu u situacijama sporazumijevanja (§6).

Kada je riječ o kaznenim nalogima, u skladu s navedenom Preporukom Odbora ministara Vijeća Europe R(87)18, ESLJP je još u predmetu *Hennings protiv Njemačke* (zahtjev br. 68/1991/320/392/) iz 1992. zaključio da je tadašnjim zakonodavstvom propisani rok od jednog tjedna za ulaganje prigovora protiv kaznenog naloga uistinu kratak (§ 26), ali kako upravo zbog postojanja pravnog sredstva protiv presude institut kaznenog naloga (a čije korištenje posljedično rezultira vođenjem redovitog kaznenog postupka) nije protivan čl. 6. st. 1. Konvencije. Jednak je stav ESLJP ponovio u više presuda (Carić, 2020:8).

2.2. Međunarodno kazeno pravo

Svrhovitost i inherentno povezana moralna kompleksnost sporazumijevanja najviše se problematizira vezano uz kaznena djela koja su u nadležnosti Međunarodnog kaznenog suda (dalje: MKS).

Sporazumi (*plea agreement*) po uzoru na angloamerički pravni sustav prvo su razvijeni u praksi Međunarodnog kaznenog suda za bivšu Jugoslaviju te su potom i regulirani u prosincu 2001. pravilom 62 ter Pravila o postupku i dokazima (Pajčić, Bonačić, 2021:264).

Sporazumi o priznanju krivnje nisu izrijekom predviđeni Rimskim statutom Međunarodnog kaznenog suda, međutim, čl. 65. st. 5. upućuje na mogućnost neformalnih sporazuma u vezi s izmjenama optužbe, priznanjem krivnje i kazne između tužitelja i obrane, što je dosad upotrijebljeno samo u predmetu Al Mahdi iz 2016. godine. U (za MKS) neobvezujućem sporazumu Al Mahdi i tužiteljstvo zadržali su pravo na žalbu ako MKS izreke kaznu izvan dogovorene u rasponu od 9 do 11 godina zatvora za ratni zločin.

Četiri godine nakon predmeta Al Mahdi Ured tužitelja MKS-a u listopadu 2020. donio je Smjernice za sporazume o priznavanju krivnje (*Guidelines for Agreements regarding Admission of Guilt*) u kojima se vezano uz pravo na žalbu u § 12 razlaže kako: *Sporazumi o priznanju krivnje mogu uključivati odricanje od žalbi. U odgovarajućim slučajevima, takvo*

odricanje pogoduje interesima konačnosti, sigurnosti i učinkovitosti. Međutim, odricanje od žalbe općenito bi trebalo biti iznimka te bi trebalo očuvati mogućnost stranaka da se žale na kazne izvan raspona navedenog u sporazumu i očuvati pravo žalbe stranaka na svaku pogrešku koja očito narušava pravičnost postupka.

3. KOMPARATIVNA ANALIZA

U nastavku će se usporediti regulacija i praksa pristupa pravu na žalbu u konsenzualnim kaznenim postupcima u „kolijevci“ sporazumijevanja Sjedinjenim Američkim Državama (dalje: SAD) s onim razvijenima u Europi. Caianiello (2016:280) smatra da se upravo na primjeru normiranja žalbi protiv presuda na temelju sporazuma stranaka može uočiti tendencija aproksimacije dviju glavnih kaznenopravnih tradicija (*common i civil law*) s obzirom na to da se u kontinentalnom pravosuđu kontinuirano zakonodavnim intervencijama sve više ograničava pravo obrane na osporavanje konsenzualnih presuda.

Zbog različitosti kaznenih sustava kontinentalne Europe, u uvodnom razmatranju ukratko će se prikazati specifičnosti uređenja prava na prigovor na tzv. najrašireniji kontinentalni oblik nagodbe (Gilliéron, 2019:720) – kazneni nalog – te detaljnije posebnosti u vezi prava na žalbu na presudu na temelju sporazuma stranaka u Njemačkoj, Švicarskoj, Francuskoj i Italiji.

3.1. Sjedinjene Američke Države

Uvriježeno se jednom od glavnih odlika adversarnog kaznenog pravosuđa prikazuje sklonost sporazumijevanju (*plea bargaining*) i sklapanju sporazuma o priznanju krivnje (*plea agreement*)² u kaznenim predmetima. „Trijumf“ sporazumijevanja s posljedičnom reperkusijom „nestajuće porote“ stvarnost je američkog pravosuđa od tridesetih godina 19. stoljeća, a široko je rasprostranjena od 1920-ih (Fisher, 2000). Prema podacima američke Komisije za izricanje kazne sporazumima o priznanju krivnje 2021., riješeno je čak 98,3% saveznih kaznenih predmeta (2021:60).

U američkom pravu stranke se, među ostalim, sporazumijevaju o (blažoj) klasifikaciji djela i posljedično blažoj kazni, čiji su okviri ionako vrlo usko određeni Smjernicama za izricanje kazne. Uvodno treba istaknuti da u SAD-u pravo na žalbu u kaznenim predmetima nije ustavno pravo, što potvrđuje i praksa američkog Vrhovnog suda (Teeter, 2005:739). Na sporazume o priznanju krivnje moguće su žalbe koje upućuju na povredu u određivanju kazne, zatim one koje se pozivaju na povredu pravičnog postupka ili na to da priznanje nije bilo dano svjesno ili dobrovoljno (Teeter, 2005:738). Kod „uvjetnih“ sporazuma optuženik priznaje krivnju uz suglasnost vlade i prihvaća kaznu, ali sud zadržava optuženikovo pravo žalbe na savezna pravila kaznenog postupka (*Federal Rules of the Criminal Procedure* 2010) (Kisekka, 2020:3).

Mnogo državnih i saveznih sudova dopušta da se optuženici u sklopu sporazuma izrijekom odreknu prava na žalbu (Gilliéron, 2019:705), čime se isključuje bilo kakvo

² O različitim oblicima sporazuma u SAD-u, v. više u radu autora Pajčić, Bonačić (2021:257–258).

preispitivanje presuda o priznanju krivnje. Ne izostaje kritika takve danas dominantne prakse s obzirom na inherentnu neravnotežu moći između stranaka prilikom sklapanja sporazuma. U teoriji se već gotovo trideset godina (Calhoun, 1995:128) upozorava da, ukoliko je tužitelj preduvjet sporazumijevanja upravo okrivljenikovo odricanje od prava na žalbu, utoliko takvo odricanje predstavlja nerazmjerni pritisak na okrivljenika te pritom onemogućuje kontrolu sporazumnih presuda žalbenih sudova. Usprkos navedenom, istraživanja potvrđuju da su praksu odricanja od žalbi podjednako prihvatili i tužitelji i suci (Paige, 2021:433).

Prema praksi saveznih sudova, učinkovito odricanje od zakonskih prava kod sporazumnih presuda, što uključuje i pravo na žalbu, mora biti svjesno i dobrovoljno, ne smije vrijeđati javni poredak i mora biti u skladu s pravilima pravičnoga postupka (*due process*) (Paige, 2021). Navedene smjernice preciziralo je 2020. i američko Ministarstvo pravosuđa³.

3.2. Prigovor protiv kaznenog naloga u europskom zakonodavstvu

Svim komparativnom analizom obuhvaćenim postupcima izdavanja kaznenog naloga u kontinentalnom kaznenom pravosuđu zajedničko je da, ako okrivljenik ne prigovori, presuda kojom je izdan kazneni nalog postaje pravomoćna.

Razlikuju se rokovi u kojima okrivljenik u pisanom obliku može prigovoriti na izdani kazneni nalog, pri čemu je najkraći rok od deset dana u Švicarskoj (čl. 354. st. 1. Zakonika o kaznenom postupku, dalje: CrimPC), četrnaest dana u Njemačkoj (čl. 410. Zakonika o kaznenom postupku, dalje: StPO), petnaest dana u Italiji, a čak trideset do četrdeset pet dana u Francuskoj (čl. 495. st. 3. Zakona o kaznenom postupku, dalje: CPP).

Također, izabrana zakonodavstva razlikuju se vezano uz mogućnost izjavljivanja žalbe državnog odvjetnika na odluku kojom se izdaje kazneni nalog, pri čemu se kao krajnost nameće rješenje StPO-a koje ne predviđa mogućnost žalbe državnog odvjetnika, dok francusko rješenje propisuje mogućnost podnošenja prigovora za obje stranke (Carić, 2017:231). U Njemačkoj okrivljenik može odustati od izjavljenog prigovora s tužiteljevom suglasnošću, čak i tijekom suđenja (§ 411(3) StPO-a).

Istraživanjem uspješnih revizija u razdoblju od 1995. do 2004. utvrđen je veći postotak pogrešaka u postupcima u kojima je izdan kazneni nalog u Švicarskoj nego u onima u kojima je vođen redovni kazneni postupak, što se može povezati s činjenicom da se izvjestan broj okrivljenika zbog raznih motiva radije odrekne prava na prigovor nego što se upuste u vođenje kaznenog postupka (Gilliéron:724). Daljnja istraživanja ustvrdila su da na odluku o ulaganju prigovora utječu stupanj obrazovanja, (ne)poznavanje prava i raspoloživost financijskih sredstava za angažiranje branitelja za pravno savjetovanje, kao i posljedice javnog suđenja na privatni i profesionalni život (Enescu, 2020:132,136). Krajnje je zabrinjavajući podatak o većoj uspješnosti revizija u predmetima u kojima je izdan kazneni nalog s obzirom na to da kazneno pravosuđe gubi legitimitet osudom nedužne osobe. Stoga izneseni švicarski primjer upućuje na nužnost odgovornijeg pristupa tužitelja (odnosno sudaca u drugim državama) prilikom donošenja odluke o izdavanju kaznenih naloga.

³ <https://www.justice.gov/archives/jm/criminal-resource-manual-626-plea-agreements-and-sentencing-appeal-waivers-discussion-law> (1. 7. 2023.).

U daljnjem tekstu zasebno će se prikazati posebnosti vezane uz pravo na žalbu na presudu na temelju sporazuma stranaka u izdvojenim europskim zakonodavstvima⁴.

3.3.1. Njemačka

Zbog strogog poštovanja načela traženja materijalne istine i legaliteta, Njemačka je sve do kolovoza 2009. zazirala od kodificiranja sporazumijevanja (*Absprachen* ili *Verständigung*). Konačni je pravorijek o ustavnosti u njemačkoj pravnoj doktrini problematiziranog instituta dao Savezni ustavni sud Njemačke 19. ožujka 2013., pri čemu je radi prava na žalbu relevantno što je u odluci više puta istaknuto da odricanje od žalbe ne smije biti dijelom presude na temelju sporazuma stranaka (Czerwińska, 2022:124). Ipak, i prije te odluke već je 1997. Savezni vrhovni sud kao najviši žalbeni sud u Njemačkoj u odluci 4 StR 240/97 odredio granice sporazumijevanja.

U skladu s navedenim, kako bi se omogućila sudska kontrola sporazuma (Gilliéron:712) § 302(1) StPO-a zabranjuje sporazume u kojima se stranke unaprijed odriču prava na žalbu na presudu o sporazumu stranaka. Ipak je empirijsko istraživanje Karsten Altenhain iz 2015. za potrebe donošenja odluke Saveznog ustavnog suda skrenulo pozornost na to da se optuženici u praksi prešutno odriču tog prava (Czerwińska, 2022:127), dok ono iz 2012. procjenjuje da se odricanje suprotno odredbi § 302(1) StPO-a odvija u 28% predmeta (Carduck, 2013:16). Optuženik mora primiti tzv. kvalificiranu pouku o pravu na žalbu na sporazumnu presudu sukladno s § 35a StPO-a, što se u teoriji također problematizira (Novokmet, Tripalo, 2021:227).

Daljnja specifičnost njemačkog uređenja sporazumijevanja jest inzistiranje na transparentnosti pregovora o sporazumijevanju tako da pojedinosti pregovora moraju biti zapisnički konstatirane na glavnoj javnoj raspravi (§ 257c StPO-a) kako bi u slučaju potrebe mogle biti podvrgnute kontroli žalbenog suda. Okrivljenik također ima pravo podnijeti žalbu protiv konačne presude čak i ako je kaznu izrekao sud unutar prethodno objavljenih granica, a koju su stoga stranke prihvatile (Turner, Weigend, 2019:415).

Protiv presude na temelju sporazuma stranaka stranke mogu podnijeti priziv (*die Berufung*) pozivajući se na povredu prava ili pogrešno utvrđeno činjenično stanje te reviziju zbog povrede prava (Bittmann, 2014:37-38).

Dosadašnja istraživanja prakse upućuju na to da se na sporazumne presude u većem postotku žale okrivljenici nego tužitelji te u 93,7% slučajeva zbog procesnih povreda (preostali postotak otpada na povrede kaznenog zakona).

Kada je riječ o procesnim povredama, uvelike su najzastupljenije one o povredi obveze transparentnog sporazumijevanja (u čak 60% predmeta), slijede povrede odredaba StPO-a o jednakosti oružja te obveze suda da utvrdi činjenice (Jahn, Schmitt-Leonardy, 2020:1145).

⁴ Normativno uređenje presude na temelju sporazuma stranaka detaljno je prikazano u radu autora Ivičević Karas, E., Novokmet, A., Martinović, I. (2021, 15–23).

3.3.2. Švicarska

Donošenjem jedinstvenog Zakonika o kaznenom postupku u siječnju 2011. Švicarska je člancima 358. do 362. uredila skraćeni postupak (*abgekürztes Verfahren*).

Čl. 362. st. 5. CrimPC-a ograničava pravo na žalbu okrivljenika u skraćenom postupku na dvije iznimne situacije: ako okrivljenik ne prihvaća optužnicu ili ako sadržaj presude ne odgovara optužnici (Ivičević Karas, Novokmet, Martinović, 2021:20).

Treba naglasiti da su pravni stručnjaci prije konačne unifikacije CrimPC-a inzistirali na omogućavanju revizije konsenzualnih presuda, smatrajući da korištenje tog pravnog lijeka treba ostati mogućim za ispravljanje eventualnih nepravednih osuda prouzročenih lažnim priznanjima (Gilliéron, 2019:709).

3.3.3. Francuska

Institut *la comparution sur reconnaissance préalable de culpabilité* ili *plaider coupable* uveden je u francusko kazneno zakonodavstvo u ožujku 2004. godine. Ustavno vijeće (*Conseil Constitutionnel*) potvrdilo je ustavnost uređenja sporazumijevanja odlukom od 2. ožujka 2004. godine. Prema odluci Ustavnog vijeća, upravo je osiguranje neograničenog prava na žalbu na sporazum stranaka *inter alia* jamčilo da zakonodavnim rješenjem nije povrijeđeno okrivljenikovo pravo na pravičan postupak (Czerwińska, 2022:132).

Čl. 495. st. 11. francuskog CPP-a omogućuje pravo žalbe na presudu na temelju sporazuma stranaka optuženiku, pri čemu se primjenjuju čl. 498., 500., 502. i 505. CPP-a koji propisuju rok i postupak podnošenja žalbe. Pravo žalbe pripada i tužitelju pod jednakim uvjetima. Ujedno čl. 495. st. 13. CPP-a omogućuje pravo žalbe žrtvi s obzirom na odluke o njezinu sudjelovanju u postupku kao oštećenik (*partie civile*), pri čemu se također primjenjuju čl. 498. i 500. CPP-a.

3.3.4. Italija

Talijanskim Zakonom o kaznenom postupku (dalje: CPP) znatno je ograničeno pravo žalbe ako je u predmetu presuđeno priznanjem krivnje (*patteggiamento*). Potonji institut reguliran je čl. 444. do 448. bis CPP-a.

Tužitelj i optuženik mogu podnijeti žalbu protiv odluke o kazni pred Vrhovnim kasacijskim sudom zbog taksativno ograničenih žalbenih osnova propisanih čl. 448. st. 2. bis CPP-a, odnosno zbog razloga koji se odnose na izražavanje volje optuženika, nepostojanja podudarnosti između zahtjeva i presude, zbog neispravne pravne klasifikacije kaznenog djela te nezakonitosti presude ili sigurnosne mjere. Također, prema čl. 448. st. 2. CPP-a optuženik ne može uložiti žalbu na odluku suda kojom se potvrđuje ili odbija sporazum.

Posebnost talijanskog kaznenog procesnog zakonodavstva postojanje je takozvane nagodbe u žalbenom postupku (*Concordato anche con rinuncia dei motivi di appello*). Članak 599. bis CPP-a, koji je unesen Zakonom br. 103 od 23. lipnja 2017., regulira taj specifični oblik odricanja od žalbe prema kojemu se optuženik i javni tužitelj mogu unaprijed usuglasiti

u cijelosti ili djelomično o žalbenim osnovama. Navedeno rješenje uneseno je s intencijom skraćivanja dugotrajnog žalbenog postupka (Antonelli, Brioschi, di Cecca, 2021:4).

4. NORMATIVNO UREĐENJE I ISTRAŽIVANJE PRAKSE U REPUBLICI HRVATSKOJ

4.1. Prigovor i žalba protiv presude kojom je izdan kazneni nalog

Prigovor protiv kaznenog naloga u stranoj i domaćoj literaturi smatra se posebnim pravnim sredstvom koje predstavlja optuženikovo izražavanje nezadovoljstva s predloženim sporazumom s učinkom traženja da se provede kazneni postupak (Materljan, 2007:59).

U Glavu I. Zakona o kaznenom postupku (dalje: ZKP) iz 2008. koja uređuje načela kaznenog postupka, izrijeком je uključeno pravilo o tzv. zabrani reformacije *in peius* (zabrana izmjene nagore), uz važnu iznimku koju predstavlja postupak nakon prigovora okrivljenika protiv presude kojom je izdan kazneni nalog, a što je propisano čl. 544. st. 2. ZKP-a. Navedeno rješenje u skladu je s oživotvorenjem ideje o kaznenom nalogu kao instrumentu brzog i učinkovitog kaznenog pravosuđa (Carić, 2017:229) te je utemeljeno na § 411. st. 4. njemačkog StPO-a i čl. 464. st. 4. francuskog CPP-a (Pavišić, 2008:531). Proširenje načela zabrane reformacije *in peius* iz čl. 13. ZKP-a na prigovore protiv presuda kojima je izdan kazneni nalog zasigurno bi djelovalo poticajno na okrivljenike da podnose prigovore bez „prijetnje“ koju predstavlja izricanje potencijalno više sankcije nego što iznosi ona izrečena u presudi kojom je izdan kazneni nalog, a čime bi se devalvirala svrha postojanja tog instituta (Ivičević Karas, Novosel, 2004:678). Upravo se nevezanost zabranom reformacije *in peius*, kao i (pravno) neznanje okrivljenika, navode kao ključne okolnosti koje utječu na donošenje odluke o podnošenju prigovora (Krstulović, 2007:193). Iz sudske prakse također proizlazi da kod prigovora protiv kaznenog naloga, za razliku od ostalih pravnih lijekova, ne postoji pogodnost primjene blagodatni spojenosti (*beneficium cohaesionis*) u odnosu na okrivljenika koji nije podnio prigovor (Županijski sud u Varaždinu, Kž-246/02).

Čl. 542. st. 2. ZKP-a propisuje da sam prigovor u pisanom obliku mogu podnijeti okrivljenik i branitelj u roku od 8 dana od primitka kaznenog naloga te da on ne mora biti obrazložen. S druge strane, zbog neujednačene sudske prakse 2008. godine u čl. 545. st. 1. ZKP-a uvedeno je da protiv presude o izdavanju kaznenog naloga državni odvjetnik ima pravo žalbe (Mazalin, 2008:769). Pritom treba naglasiti da će se prema st. 2. tog članka žalba državnog odvjetnika odbaciti ako optuženik podnese prigovor protiv kaznenog naloga, kako izrijeком potvrđuje i presuda Županijskog suda u Slavanskom Brodu Kž-276/12 od 20. prosinca 2012. (prema Garačić, Novosel, 2018:786).

Bonačić navodi kako da ostali proučavani sustavi ne poznaju žalbu na odluku kojom se izdaje kazneni nalog te predlaže, s obzirom na postojanje različitih pravnih sredstava protiv iste presude, da se državnom odvjetniku također omogući podnošenje prigovora. Dalje navodi da bi se time također postigao cilj stavljanja izvan snage nepravilne presude kojom je izdan kazneni nalog, a prigovor državnog odvjetnika postoji i u drugim zakonodavstvima (Bonačić, 2015:212). Ujedno, na državnog odvjetnika primjenjuje se opći rok za žalbu protiv presude prvostupanjskog suda iz čl. 463. st. 1. ZKP-a koji iznosi 15 dana, iz čega proizlazi da državni odvjetnik ima dulji rok od okrivljenika za podnošenje pravnog sredstva protiv iste presude.

Valja razmisliti *de lege ferenda* da se produlji rok za prigovor s osam na petnaest dana s obzirom na to da je trenutačni zakonski rok najkraći od onih komparativno prikazanih (v. *supra* 3.2.) te bi se time ujedno izjednačio rok s onim koji je na raspolaganju državnom odvjetniku.

Nadalje, iako se kazneni nalog sukladno s čl. 542. st. 1. ZKP-a osim okrivljeniku, branitelju i državnom odvjetniku, dostavlja i žrtvi, od spomenutih subjekata kaznenog postupka jedino žrtva nema pravo prigovora protiv izdanog kaznenog naloga. Po uzoru na austrijsko uređenje (Đurđević, Bonačić, Pleić, 2021:73) i sve veću ulogu žrtve u kaznenom postupku pod utjecajem europskog kaznenog prava, trebalo bi razmisliti da se i žrtvi osigura djelotvorna pravna zaštita u slučaju da je nezadovoljna presudom kojom je izdan kazneni nalog.

Protiv presude kojom je sud izdao kazneni nalog glavni državni odvjetnik može podnijeti zahtjev za zaštitu zakonitosti. Poznat je takav slučaj zbog toga što sud okrivljeniku nije oduzeo imovinsku korist (Bonačić, 2015:207).

4.2. Žalba protiv presude na temelju sporazuma stranaka

Razlozi za žalbu protiv presude na temelju sporazuma stranaka navedeni su u čl. 364. ZKP-a u Glavi XIX. koja regulira optuživanje te se može problematizirati bi li bilo preglednije, odnosno sustavnije da su oni navedeni u Glavi XXIII. ZKP-a koja cjelovito uređuje redovite pravne lijekove te u čl. 467.–471. ZKP-a specificira žalbene osnove.

Ograničeno pravo žalbe u nacionalnoj kaznenoprocenoj teoriji opravdava se sprječavanjem okrivljenika da eventualno prikriva dokaze tijekom sporazumijevanja, a da potom osporava ispravnost presude (Krapac, 2020). Žalbene osnove kojima se može pobijati presuda na temelju sporazuma stranaka prikazat će se analizom prakse Vrhovnog suda RH (dalje: VSRH).

VSRH u presudi I Kž 800/12 argumentirano odbija navodnu naknadnu zatečenost optuženika jedinstvenom sankcijom iz presude na temelju sporazuma stranaka isticanjem zabrane pobijanja te specifične konsenzualne presude zbog odluke o kaznenopravnoj sankciji iz čl. 471. ZKP-a, razlažući da izrečena kazna nije izvan *ultra petita partium*. Nadalje, u žalbenu osnovu iz čl. 471. ZKP-a uključeni su i troškovi kaznenog postupka. U tom kontekstu zanimljiva je presuda VSRH I Kž-617/12 od 9. listopada 2012. u kojoj se konstatira da Državno odvjetništvo RH dostavlja ...*izjavu kojom odustaju od podnesene žalbe, iz razloga što se po odredbi čl. 364. st. 1. u vezi čl. 363. st. 4. ZKP/08, presuda na temelju sporazuma stranaka ne može pobijati žalbom zbog odluke o troškovima kaznenog postupka* (prema Pavlović, 2017:986).

Iz čl. 364. st. 2. ZKP-a proizlazi da se presuda na temelju sporazuma stranaka može ograničeno pobijati zbog pogrešno ili nepotpuno utvrđenog činjeničnog stanja. Te specifične okolnosti kao uzrok pobijanja precizira sljedeća presuda VSRH-a I Kž-Us 77/13 od 22. siječnja 2014.: *U žalbi se optuženik niti ne poziva na dokaze o isključenju protupravnosti ili krivnje, pa stoga nema pravo žaliti se da od nikoga nikada nije tražio nikakvu nagradu, da se prema njemu nekorektno postupilo u sastavljanju optužnice, a kasnije i ove presude, da su dokazi nevjerodostojni te da djela koja su mu stavljena na teret nije počinio, što znači da osporava činjenična utvrđenja koja se kod presude na temelju sporazuma stranaka po prirodi stvari ne mogu pobijati*. Logičkom raščlambom čl. 364. ZKP-a zaključuje se da se presuda

na temelju sporazuma stranaka može pobijati zbog povrede odredaba kaznenog postupka iz čl. 468. te povrede kaznenog zakona iz čl. 469. ZKP-a, a što argumentira i VSRH u prethodno citiranoj presudi: *Kako se žalbeni osnov bitnih povreda odredaba kaznenog postupka ne obrazlaže, to ispitujući pobijanu presudu po službenoj dužnosti u smislu odredbe čl. 476. st. 1. toč 1. i 2. ZKP/08 niti ovaj drugostupanjski sud ne nalazi da bi prvostupanjski sud počinio bitnu povredu odredaba kaznenog postupka na koju je drugostupanjski sud dužan paziti po službenoj dužnosti, a niti da bi na štetu optuženika bio povrijeđen kazneni zakon* (prema Pavlović, 2017:365).

Kada je riječ o izvanrednom pravnom lijeku protiv presude na temelju sporazuma stranaka, ZKP u čl. 498. st. 5. izrijekom omogućuje tzv. nepravu obnovu kaznenog postupka pod uvjetom da su ispunjene okolnosti propisane st. 1. toč 4. tog članka, odnosno ako se nakon pravomoćnosti presude pojave okolnosti kojih nije bilo pri izricanju presude ili sud za njih nije znao iako su postojale, a one bi očito dovele do blaže osude. Turudić, Pavelin Borzić i Bujas napominju da, iako se kod ostalih odredbi ZKP-a izrijekom ne spominje presuda na temelju sporazuma stranaka, nije isključeno podnošenje i ostalih izvanrednih pravnih lijekova protiv takve presude (2016:140).

4.3. Pregled dosadašnjih istraživanja i istraživanje prakse Općinskog kaznenog državnog odvjetništva u Zagrebu

Rijetka su nacionalna istraživanja o uporabi pravnih lijekova u konsenzualnim postupcima. Analizirajući praksu Županijskog suda u Zagrebu od rujna 2011. do svibnja 2013. autorice Ivičević Karas i Puljić ustvrdile su da se relativno mali postotak okrivljenika – njih 26,97% – koji su bili osuđeni presudom na temelju sporazuma stranaka pri donošenju presude odrekao prava na žalbu. U predmetima Odjela za USKOK 30,37% okrivljenika odreklo se prava na žalbu, a samo 14% u presudama koje je izrekao Kazneni odjel I. stupnja (Ivičević Karas, Puljić, 2013:834)⁵. Uzimajući u obzir prikazane smjernice nevladinih i regionalnih organizacija, odricanje od prava na žalbu na presudu na temelju sporazuma stranaka nije preporučljivo jer sudovi ipak mogu pogriješiti i izreći presudu koja nije identična sadržaju sporazuma, a što bi se moglo učinkovito ispraviti u žalbenom postupku. U slučaju odricanja od prava na žalbu, eventualna sudska pogreška može se ispraviti samo iznimno, uporabom izvanrednih pravnih lijekova.

Kada je riječ o prigovoru protiv izdanih kaznenih naloga, najdetajnije istraživanje na području deset općinskih državnih odvjetništava proveo je Novosel 2000. te iz rezultata proizlazi da su okrivljenici prosječno prigovorili u 22,2% izdanih kaznenih naloga, a što autor ocjenjuje iznenađujuće niskim postotkom (Novosel:2002). Jednak postotak navodi i Krstulović u monografiji iz 2007. (194). U radu iz 2013. institut kaznenog naloga Cambj ocjenjuje „solidno učinkovitim“ jer se prigovori prema neslužbenim podacima podnose u nekih 25% slučajeva (2013:666).

⁵ U recentnim uskočkim presudama u uputi o pravu na žalbu konstatira se da su se stranke na temelju čl. 465. ZKP-a odrekle prava na žalbu protiv te presude te datum njezine pravomoćnosti. Tako, primjerice, 10 Kov-Us-20/19 od 2. travnja 2019.

Kako bi se dobili recentni statistički podaci, kontaktirano je Općinsko kazneno državno odvjetništvo u Zagrebu (dalje: OKDO Zagreb), najveće i jedino specijalizirano državno odvjetništvo te razine u RH. Prema podacima OKDO-a Zagreb, 2020. izdano je 1150 kaznenih naloga, od čega su prigovori podneseni u 305 predmeta, što iznosi 25%. Nešto manje naloga (njih 969) izdano je 2021. te je prigovoreno u 18% predmeta, što u brojkama iznosi 179. Konačno, dostupni su podaci i za 2022., kada su na 869 kaznenih naloga podnesena 252 prigovora, što odgovara 29%. U Općinskom državnom odvjetništvu u Zlataru u 2018. su pak ukupno 67% optužnica činili kazneni nalozi, a prigovor je podnesen u ukupno 23% predmeta. Iz navedenih podataka proizlazi da na razini OKDO-a Zagreb postotak prigovora u trogodišnjem razdoblju iznosi 24%, što je slično rezultatima prikazanih istraživanja. Iznimku predstavlja niži postotak prigovora (i izdanih kaznenih naloga) u 2021., što se može objasniti općenito manjom opterećenosti tijela kaznenog pravosuđa kao izravnom posljedicom pandemije COVID-19.

Prije ispitivanja prakse OKDO-a Zagreb, valja naglasiti da u presudi kojom se izdaje kazneni nalog treba izreći kaznenopravnu sankciju ili mjeru sukladno sa zahtjevom državnog odvjetnika te donijeti odluku o imovinskopravnom zahtjevu ako je bio postavljen (Carić, 2017:225). U daljnjem tekstu prikazat će se tipični predmeti iz prakse OKDO-a Zagreb iz kojih su vidljivi razlozi zbog kojih tužitelji izjavljuju žalbe protiv presuda o izdavanju kaznenog naloga.

U prvom analiziranom predmetu zamjenik općinskog državnog odvjetnika izjavio je žalbu zbog povrede kaznenog zakona (čl. 467. toč 2. u vezi s čl. 469. st. 1. toč 5. ZKP-a) jer u presudi Općinskog kaznenog suda K-107/2023 nije odlučeno o imovinskopravnom zahtjevu oštećene pravne osobe, a što je izrijeком predloženo u optužnici OKDO-a Zagreb poslovnog broja KO-DO-83/2023. Na jednake žalbene osnove pozvao se tužitelj i u predmetu KO-DO-384/2020 jer u presudi K-379/2022 Općinskog kaznenog suda u Zagrebu iz listopada 2022. nije odlučeno o imovinskopравnim zahtjevima dviju oštećenica od kojih je optuženik ukrao novčanike.

Zatim je protiv presude Općinskog kaznenog suda u Zagrebu broj K-1543/2021 žalba izjavljena zbog relativno bitne povrede iz čl. 468. st. 3. u svezi s čl. 467. st. 1. toč 1. ZKP-a jer je sud dvojici okrivljenika presudom kojom je izdan kazneni nalog izrekao težu kaznenopravnu sankciju od predložene te ih, suprotno tužiteljevu izričitom zahtjevu, oslobodio plaćanja troškova kaznenog postupka. Naime, u točki I. zahtjeva za izdavanjem kaznenog naloga sadržanog u optužnici broj KO-DO-1248/2021 tužitelj je izričito zatražio da se okrivljenicima za kazneno djelo teške tjelesne ozljede u pokušaju iz čl. 118. st. 1. Kaznenog zakona (dalje: KZ/11.) izrekne kazna zatvora od deset mjeseci, s time da se na temelju čl. 56. KZ-a/11., uz primjenu uvjetne osude, odredi da se izrečena kazna neće izvršiti ako u razdoblju provjeravanja od tri godine ne počine novo kazneno djelo. Na temelju čl. 148. st. 1. u vezi čl. 145. st. 2. toč 1. i 6. ZKP-a dodatno je zatraženo plaćanje paušalnih troškova kaznenog postupka te podmirenje troškova sudsko-medicinskog vještačenja u iznosu od 1.400,00 kn⁶. Pobijanom je presudom pak okrivljenicima izrečena jednogodišnja kazna zatvora, s tim da na temelju

⁶ U više odluka žalbeni sudovi navode da neodlučivanje ili neprihvatanje naknade troškova kaznenog postupka sukladno sa zahtjevom tužitelja, odnosno o imovinskopравnom zahtjevu, predstavlja apsolutno bitnu povredu postupka iz čl. 468. st. 1. toč 7. ZKP-a jer prvostupanjski sud presudom nije riješio predmet optužbe. Više prema Garačić i Novosel u presudama VSRH-a I-Kž-961/14 od 13. siječnja 2015. i Županijskog suda u Zagrebu Kž-452/13 od 4. srpnja 2013. (2018:774–775).

čl. 56. KZ/11. ona neće biti izvršena ako u roku provjeravanja od četiri godine okrivljenici ne počine novo kazneno djelo te su dodatno na temelju čl. 148. st. 6. ZKP-a oslobođeni obveze naknade troškova kaznenog postupka. Žalbom se ističe da je sud nepravilno primijenio odredbu čl. 541. ZKP-a (kasnije se u žalbi precizira povreda st. 2. tog članka), a što je utjecalo na presudu⁷. Vezano uz konkretnu žalbu državnog odvjetnika, treba naglasiti da se troškovi kaznenog postupka izrijeckom ne spominju u čl. 540. ZKP-a.

U jednom je predmetu zahtijevano izricanje tzv. dvostrukog uvjeta s napomenom da se okrivljeniku, ako ne ispuni posebnu obvezu, opozove uvjetna osuda. Potonji zahtjev u presudi je izostao te je u žalbi problematizirano zašto se, u slučaju da okrivljenik ne ispuni obvezu, ne može tražiti opoziv uvjetne osude.

Na temelju prikazanih predmeta postavlja se pitanje koliko se neodlučivanje sudaca o imovinskopravnom zahtjevu oštećenika i/ili oduzimanju imovinske koristi ostvarene kaznenim djelom može pripisati njihovim (repetitivnim) omaškama, a koliko nedovoljno preciznom zakonskom tekstu u tom dijelu, na što je upozorio Bonačić (2015:211).

Svim analiziranim predmetima zajedničko je što sudac pojedinac prilikom donošenja presude kojom je izdan kazneni nalog nije u potpunosti prihvatio zahtjev državnog odvjetnika, odnosno izrekao je kaznu ili mjeru koju državni odvjetnik nije zahtijevao. Stoga se čini opravdanim prijedlog Bonačića (2015:212) i Carić (2017:230) da se zakonodavnom intervencijom ta specifična povreda izrijeckom uvrsti među apsolutno bitne povrede kaznenog postupka iz čl. 468. st. 1. ZKP-a. Do eventualne izmjene zakonodavnog okvira zamjenici će u svojim žalbama nastaviti s praksom pozivanja na relativno bitnu povredu iz čl. 468. st. 3., odnosno, (i) na apsolutno bitnu povredu iz čl. 468. st. 1. toč 7. ZKP-a.

U praksi su rijetke žalbe zamjenika općinskog državnog odvjetnika protiv presuda na temelju sporazuma stranaka. Dostavljen je jedan takav predmet KO-DO-4735/2020 u kojemu je Općinski kazneni sud u Zagrebu presudom na temelju sporazuma stranaka KOV-12-1210/2021 u prosincu 2020. osudio dvojicu okrivljenika zbog kaznenog djela neovlaštene proizvodnje i prodaje droge iz čl. 190. st. 2. KZ/11. na zatvorsku i novčanu kaznu te pritom prvookrivljeniku oduzeo osobni automobil i prometnu dozvolu. Međutim, tužiteljstvo u žalbi upućuje na to kako je sud u presudi izostavio okrivljeniku oduzeti nešto više od 33 kg marihuane, što prema tužitelju predstavlja apsolutno bitnu povredu odredaba kaznenog postupka jer sud svojom presudom nije potpuno riješio predmet optužbe (članak 468. st. 1. toč 7. u svezi čl. 467. st. 1. toč 3. ZKP-a). Županijski sud u Zagrebu u rujnu 2021. prihvatio je žalbu državnog odvjetnika, ukinuo prvostupanjsku presudu te predmet vratio na ponovno

⁷ Za razrješenje navedenog predmeta signifikantna je odluka Županijskog suda u Zagrebu Kž-928/16 od 25. listopada 2016. u kojoj se navodi kako: *Time što je prvostupanjski sud bez održavanja glavne rasprave donio presudu o kaznenom nalogu, a nije udovoljio prijedlogu državnog odvjetnika u cijelosti, tj. nisu u cijelosti prihvaćeni svi prijedlozi iz optužnice državnog odvjetnika, već je djelomično dosudio troškove kaznenog postupka, to je ovakvim postupkom od strane prvostupanjskog suda prekoračena njegova ovlast. Naime, sud je propustio postupiti po kogentnim normama koje se odnose na mogućnost donošenja ovakve presude bez glavne rasprave, a što je moguće samo ako se u cijelosti prihvaćaju svi prijedlozi, a što znači da je valjalo dosuditi i trošak postupka u cijelosti. Ukoliko sud smatra da trošak postupka nije trebalo dosuditi, odnosno da nema osnova za nalažanje okrivljeniku da plati troškove kaznenog postupka (ovdje konkretno dosudio je manji iznos), tada je trebao zakazati raspravu i u raspravi odlučiti o osnovanosti plaćanja zatraženih troškova kaznenog postupka. Zbog navedenog valjalo je pobijanu presudu, prihvaćajući žalbu državnog odvjetnika, i postupajući po službenoj dužnosti ukinuti i predmet vratiti sudu na ponovno odlučivanje* (Garačić, Novosel, 2018:772).

sudjenje navevši ... *kako temeljem čl. 363. st. 3. ZKP/08. presuda na temelju sporazuma stranaka mora odgovarati sadržaju izjave iz čl. 360. st. 4. ZKP/08., a prvostupanjski sud je u pobijanoj presudi propustio od 1. okrivljenika temeljem čl. 190. st. 8. KZ/11. oduzeti predmete koji su od njega oduzeti uz potvrdu o privremenom oduzimanju predmeta broja 00156419 za što su se stranke suglasile u izjavi za donošenje presude na temelju sporazuma stranaka, to je prvostupanjski sud počinio bitnu povredu odredaba kaznenog postupka iz čl. 468. st. 1. toč 7. ZKP/08.*

4.4. Iskustva praktičara

U sklopu projekta NegJusCro tijekom 2021. provedeno je ukupno 60 polustrukturiranih intervjua sa 20 zamjenika općinskog i županijskog državnog odvjetništva, 20 sudaca općinskih i županijskih sudova te 20 branitelja, čime se nastojao dobiti uvid u iskustva praktičara prilikom uporabe instituta konsenzualne pravde⁸. U ovom dijelu rada prvo će se detaljno obraditi odgovori praktičara koji se tiču prava na prigovor i žalbu protiv presude kojima je izdan kazneni nalog te potom oni koji se odnose na žalbu na presudu na temelju sporazuma stranaka, uz napomenu da je najviše relevantnih odgovora prikupljeno od desetero zamjenika općinskih i desetero županijskih državnih odvjetnika⁹.

Analizom odgovora zamjenika općinskih i županijskih državnih odvjetnika na pitanje o upotrebi žalbe protiv presude kojom je izdan kazneni nalog, utvrđeno je da najviše zamjenika (17) nikada nije upotrijebilo žalbu protiv presude kojom je izdan kazneni nalog. Jedan je zamjenik dodao da suci uvijek izdaju ono što on u optužnici zahtijeva, a ako se ne slaže s predloženom sankcijom, sud ionako uputi predmet u raspravu. Drugi zamjenik također nikada nije podnio žalbu protiv presude kojom je izdan kazneni nalog i misli da to ionako nije često u praksi. Smatra da bi podnošenjem žalbe državni odvjetnik bio proturječan sam sebi, s obzirom na to da je on inicijator kaznenog naloga, a sud se s tužiteljevom procjenom složio izdajući presudu s kaznenim nalogom. Dio zamjenika u odgovorima je razjasnio da oni nisu podnijeli žalbu, ali znaju da su to učinili njihovi kolege jer presudom nije odlučeno o postavljenom imovinskopravnom zahtjevu ili troškovima postupka. Dvoje ispitanika potvrdilo je da su podnijeli žalbu protiv presude kojom je izdan kazneni nalog. U jednom slučaju žalba je podnesena vezano uz činjenicu da sud nije prihvatio imovinskopravni zahtjev, a u drugom jer sud nije dosudio dvostruki uvjet, tj. imovinskopravni zahtjev ni posebnu obvezu za naknadu štete, nego je dosudio samo uvjetnu osudu bez posebne obveze. U oba navedena slučaja žalbe državnih odvjetnika bile su uvažene. Odgovor: *Ne ukoliko je sud potvrdio ono što je traženo u kaznenom nalogu* upućuje na to da navedeni ispitanik ostavlja mogućim izjavljivanje žalbe u slučaju nepravilne presude. Jedna se zamjenica općinskog državnog odvjetnika nije mogla

⁸ Metodologija navedenog istraživanja detaljno je opisana u radu autora Ivičević Karas, E., Novokmet, A., Martinović, I. (2023:35–36).

⁹ U ovom poglavlju rada, 4.4. „Iskustva praktičara“, analizirani su odgovori intervjuiranih državnih odvjetnika, sudaca i branitelja koji se tiču pravnih sredstava protiv kaznenog naloga te presude na temelju sporazuma stranaka prikupljeni u sklopu projekta NegJusCro. Navedeni odgovori obrađeni su i u radu Đurđević, Z., Bonačić, M. i Đuzel, M., *Pathways and Pitfalls of Penal Order Procedure in Croatia* (u postupku objave), koji sadrži i analizu rezultata cjelovitog istraživanja primjene instituta kaznenog naloga u praksi metodom polustrukturiranih intervjua i fokusnih grupa, provedenog u okviru projekta NegJusCro.

sjetiti je li ikad podnijela formalnu žalbu protiv presude kojom je izdan kazneni nalog, no to ionako suštinski percipira kao neformalan poziv sucu za ispravak presude.

Jedan intervjuirani sudac podijelio je iskustvo rada na predmetu u kojemu se odlučivalo po žalbi državnog odvjetnika na presudu na temelju kaznenog naloga zato što presudom nije oduzeta imovinska korist. Međutim, u kaznenom nalogu nije postojao takav zahtjev, okrivljenik nije podnio prigovor na kazneni nalog te je sud u konačnici odbio žalbu državnog odvjetnika. Pritom je naznačeno da je sud imao u vidu to što bi okrivljenik možda prigovorio kaznenom nalogu da je u njemu bio zahtjev za oduzimanje imovinske koristi. Također, drugi je sudac naveo da se u jednom predmetu državni odvjetnik žalio na presudu u kojoj nisu bili dosuđeni troškovi pa je županijski sud odbio takvu žalbu, a što je suprotno praksi koja je prikazana *infra* u dijelu 4.3. rada.

Na izričito pitanje je li u njihovu predmetu ikada podnesen zahtjev za zaštitu zakonitosti također je jednak broj zamjenika odgovorio niječno (17), pri čemu je jedna zamjenica navela da nije ni čula za takav slučaj. Jedna je zamjenica općinskog državnog odvjetnika skrenula pozornost na to kako se u praksi zahtjev za zaštitu zakonitosti najviše podnosi protiv prekršajnih odluka. Samo je jedan zamjenik naveo da je u njegovu predmetu jednom davno bio podnesen zahtjev za zaštitu zakonitosti, a dvoje ih je navelo kako nisu sigurni jesu li podnijeli taj izvanredni pravni lijek, no jedan od te dvojice ispitanika spomenuo je da sigurno zna da taj izvanredni pravni lijek nikada nije bio prihvaćen.

Više je puta apostrofirana važnost kaznenog naloga kao najučinkovitijeg i najekonomičnijeg načina rješavanja konstantno visokog priljeva predmeta na općinskoj razini te je zamjenica županijskog državnog odvjetnika navela da to što u 75% predmeta u radu općinskog državnog odvjetništva nije bilo prigovora na kazneni nalog smatra odličnim podatkom.

Očekivano, zamjenici državnog odvjetnika smatraju da je okrivljenicima sankcija izrečena presudom s kaznenim nalogom dovoljno „privlačna“ da (prešutno) prihvate takvu „ponudu“. Međutim, jedna je zamjenica općinskog državnog odvjetnika navela kako smatra da su česti prigovori na presude s kaznenim nalogom jer u samom startu okrivljenik ocjenjuje: *Ja sam osuđen, a nisam kriv*, a ne postoji pouka da, ako osoba prigovori u postupku, može biti izrečena (i) stroža kazna. Zbog navedenog razloga smatra da uputa o pravnom lijeku iz čl. 542. st. 2. ZKP-a okrivljenicima možda nije dovoljno jasna, dok druga zamjenica problematizira to što ZKP-om nije propisana dužnost suda da dostavi okrivljenikov prigovor državnom odvjetništvu.

Kada je o odgovorima branitelja riječ, analiza je usmjerena na razloge zbog kojih branjenicima predlažu podnošenje prigovora na presudu kojom je izdan kazneni nalog. Više je njih navelo da se radi o *quaestio facti*, no najčešća varijacija odgovora vezana je uz postojanje procjene branitelja da bi sud u postupku nakon prigovora izrekao istu ili nižu kaznu ili, pak, oslobađajuću presudu. Jedan je branitelj upozorio kako je bilo slučajeva oslobađajućih presuda nakon prigovora, dok je drugi naveo da se prigovara ako je okrivljeniku u interesu da ne uđe u kaznenu evidenciju. Treći branitelj prigovara ako obrana raspolaže novim dokazima u smjeru izostanka kaznenopravne odgovornosti, zatim kad i sama stranka tvrdi da se djelo nije dogodilo onako kako je opisano u optužnici. Dvoje ispitanika navelo je da je potonji prigovor čest kad je riječ o prometnim kaznenim djelima.

Sutkinje i suci unisono su odgovorili da su u postupku izdavanja kaznenog naloga procesna prava okrivljenika zadovoljavajuće zajamčena upravo zbog mogućnosti podnošenja

prigovora. Jedna je sutkinja istaknula da okrivljenik sva prava može ostvarivati na temelju prigovora, pri čemu je naglasila važnost čl. 175. st. 6. ZKP-a kojim se okrivljeniku omogućava postavljanje branitelja po službenoj dužnosti ako mu se ne može dostaviti kazneni nalog. Napomenula je da su u toj specifičnoj procesnoj situaciji nemogućnosti dostave naloga neki suci griješili jer nisu smatrali da i tada okrivljenik mora imati mogućnost prigovora.

Vezano uz prava i ulogu žrtve u postupku izdavanju kaznenog naloga većina državnih odvjetnika (18) položaj žrtve ocjenjuje zadovoljavajućim. Jedan pak zamjenik propituje bi li izdavanje kaznenog naloga trebalo uvjetovati prethodnom suglasnošću žrtve. Svjestan je da bi suglasnost žrtve usporila taj postupak, čime bi se izgubio smisao kaznenog naloga, ali svejedno smatra potrebnim ojačati participatorna prava barem određenih kategorija žrtava. Druga ispitanica navela je da uloga žrtve nije odgovarajuće osigurana zato što u tom pojednostavljenom postupku nitko ne komunicira s njom pa žrtva nema pravo iznijeti svoje mišljenje. Radi se o jedinjoj ispitanici koja je navela da bi trebalo razmisliti o mogućnosti da se u slučaju presude kojom je izdan kazneni nalog žrtvi dade mogućnost žalbe, a što je predložila i jedna intervjuirana sutkinja, a riječ je o rješenju koje predviđa austrijsko zakonodavstvo (v. *supra* 4.1.).

Vezano uz (ne)postojanje prigovora žrtve jer nije bila uključena u postupak donošenja presude na temelju sporazuma stranaka¹⁰, jedna je odvjetnica spomenula slučaj kaznenog djela protiv života i tijela u Splitu, gdje je okrivljenik imao dva branitelja te se žrtvu, protivno ZKP-u, nije pitalo za suglasnost. U žalbi je drugi branitelj osporavao sporazum jer je to okrivljenik naknadno želio i VSRH je, navodno, predmet nakon sporazuma vratio u stadij optužnog vijeća upravo zato što žrtva nije dala suglasnost. Jedna intervjuirana sutkinja kritizirala je rješenje prema kojem žrtva može uložiti žalbu samo zbog troškova postupka i odluke o imovinskopravnom zahtjevu, a druga je ocijenila da baš zbog toga položaj žrtve smatra odgovarajućim.

Iako sudska kontrola presude na temelju sporazuma stranaka nije tema ovog rada, u odgovoru na to pitanje jedna je zamjenica problematizirala ograničene mogućnosti za žalbu u slučaju te vrste presude te dodala da su u praksi rijetke žalbe na sporazumne presude, a što je potvrđeno i istraživanjem prakse Općinskog kaznenog državnog odvjetništva u Zagrebu (v. *supra* 4.3.). Konačno je jedan zamjenik općinskog državnog odvjetnika skrenuo pozornost na to da uređenje žalbenog postupka utječe na broj presuda na temelju sporazuma stranaka. Tako je iznio stav da u posljednje vrijeme ima manje sporazuma i zbog toga što, prema raspodjeli, predmeti po žalbi mogu biti dodijeljeni bilo kojem sudu u Hrvatskoj, a postoji prilično različita praksa ovisno o kojem je žalbenom sudu riječ.

5. ZAKLJUČAK

Komparativnom analizom utvrđene su velike razlike u uređenju prava na žalbu na presudu na temelju sporazuma stranaka i presudu kojom se izdaje kazneni nalog. Primjerice, dok je u Njemačkoj odricanje od prava na podnošenje žalbe izrijekom zakonski zabranjeno kod presuda na temelju sporazuma stranaka, većina državnih i saveznih sudova u SAD-u dopušta

¹⁰ Detaljna analiza odgovora praktičara o sudjelovanju žrtve u postupku sporazumijevanja dostupna u radu autora Ivičević Karas, E., Novokmet, A., Martinović, I. (2023:49).

da se u sklopu sporazuma okrivljenik izrijekom odrekne prava na žalbu. Odricanje od prava na žalbu i drugih procesnih prava ne bi trebalo koristiti kao pregovarački adut tužiteljstva za pristup postupku sporazumijevanja te je u radu prikazana akademska kritika takve široko rasprostranjene američke prakse.

Unatoč inherentnoj dobrovoljnosti sporazumijevanja, itekako su moguće *errores iuris* (kako procesne, tako i materijalne), pa i prisila u svezi sa sklapanjem sporazuma te stoga treba inzistirati na strogom poštovanju proceduralnih jamstava, što uključuje pravo na žalbu koja je ipak, i u europskim okvirima, ograničenog opsega kada je riječ o analiziranim institutima konsenzualne pravde.

Središnji dio rada predstavlja istraživanje prakse Općinskog kaznenog državnog odvjetništva u Zagrebu te analizu odgovora praktičara prikupljenih polustrukturiranim intervjuima u sklopu projekta NegJusCro. Istraživanjem recentne prakse OKDO-a Zagreb i analizom odgovora praktičara utvrđeno je da zamjenici izjavljuju žalbe protiv presuda kojim je izdan kazneni nalog zbog toga što, unatoč njihovim prijedlozima, sudovi ne dosuđuju imovinskopравни zahtjev oštećeniku i/ili pak ne oduzimaju imovinsku korist ostvarenu kaznenim djelom ili zbog odluke o troškovima kaznenog postupka. Spomenuti „zaborav“, odnosno presude kojima su izdani kazneni nalozi, a koje nisu identične tužiteljevima zahtjevima, mogu se pripisati sudskoj omašci, ali i nepreciznom zakonodavnom rješenju vezanom uz sankcije i mjere koje se mogu izreći uz kazneni nalog. Dodatno je u radu potvrđeno da su žalbe na presude na temelju sporazuma stranaka vrlo rijetke u praksi zamjenika općinskih državnih odvjetnika. Jednako se može zaključiti i za žalbe na presude kojima je izdan kazneni nalog te za zahtjev za zaštitu zakonitosti u toj vrsti predmeta. Također je na uzorku trogodišnjeg broja prigovora na kazneni nalog u radu OKDO-a Zagreb potvrđeno da prosjek od 24% prigovora godišnje odgovara postotku utvrđenom u provedenim istraživanjima.

U radu je skrenuta pozornost i na upitnu svrshodnost terminološke razlike vezane uz pravno sredstvo koje je protiv presude kojom je izdan kazneni nalog na raspolaganju okrivljeniku i branitelju (*prigovor*) naspram onog koje ima državni odvjetnik (*žalba*). Osim ujednačavanja naziva pravnog sredstva, trebalo bi *de lege ferenda* razmisliti i o uvođenju jednakog roka za obje stranke, pri čemu se predlaže da taj rok bude 15 dana. Navedene zakonske izmjene približile bi hrvatsko uređenje tog instituta prikazanim europskim rješenjima.

LITERATURA

1. Antonelli, S., Brioschi, F., di Cecca D. (2021). *Trial Waiver Systems in Europe: Report on the Italian system of alternatives to the trial*.
2. Bachmaier, L. (2018). *The European Court of Human Rights on Negotiated Justice and Coercion*. European Journal of Crime, Criminal Law and Criminal Justice, 26(3), 236–259.
3. Bittmann, F. (2014). *Consensual Elements in German Criminal Procedural Law*. German Law Journal, 15(1), 15–42.
4. Bonačić, M. (2015). *Kritički osvrt na hrvatsko zakonodavno uređenje instituta kaznenog naloga*. Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu, 22(1), 185–216.
5. Bubalo, T. (2013). *Summary Proceedings in Croatian Criminal Legislation*. U: Jovanović, I., Stanisavljević, M. (urednici). *Simplified Forms of Procedure in Criminal Matters: regional*

- criminal procedure legislation and experiences in application. Beograd: OSCE Mission to Serbia, 284–312.
6. Caianiello, M. (2016). *Criminal Appeals in Europe: The Perspective of the Defence*. European Journal of Crime, Criminal Law and Criminal Justice, 24, 274–290.
 7. Calhoun, R. K. (1995). *Waiver of the right to appeal*. Hastings Constitutional Law Quarterly, 23(1), 127–216.
 8. Cambj, N. (2013). *Sporazumijevanje prema Noveli Zakona o kaznenom postupku*. Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu, 20(2), 663–678.
 9. Carduck, V. J. (2013). *Quo Vadis, German Criminal Justice System? The Future of Plea Bargaining in Germany*. Warwick School of Law, 17, 1–34.
 10. Carić, M. (2020). *Penal order in the light of limitations and excluding the application of certain fundamental principles of criminal procedure*. Iustinianus Primus Law Review, 11(2), 1–19.
 11. Carić, M. (2017). *Preporuka Vijeća Europe o pojednostavljenju kaznenog pravosuđa i njezin utjecaj u pojednostavljenim procesnim formama u hrvatskom kaznenom procesnom zakonodavstvu*. U: Kurtović Mišić, A., Pajčić, M., Korošec, D., Petrović, B. (urednici). Europeizacija kaznenog prava i zaštita ljudskih prava u kaznenom postupku i postupku izvršenja kaznenopravnih sankcija. Split: Pravni fakultet Sveučilišta u Splitu, 177–263.
 12. Cheesman, S. J. (2014). *A Comparative Analysis of Plea Bargaining and the Subsequent Tensions with an Effective and Fair Legal Defence*. Doktorska disertacija. Szeged: University of Szeged, Faculty of Law and Political Science.
 13. Czerwińska, D. (2022). *The role of the constitutional courts and ECtHR in shaping negotiated justice mechanisms – a comparative perspective*. Revista Brasileira de Direito Processual Penal, Porto Alegre, 8(1), 115–152.
 14. Đurđević, Z. (2020). *Dekonzitucionalizacija Vrhovnog suda RH u kaznenim predmetima i jačanje autoritarnih mehanizama za ujednačavanje sudske prakse: propuštena prilika Ustavnog suda RH*. Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu, 27(2), 417–470.
 15. Đurđević, Z., Bonačić, M. i Đuzel, M. (u postupku objave), *Pathways and Pitfalls of Penal Order Procedure in Croatia*.
 16. Đurđević, Z., Bonačić, M., Pleić, M. (2021). *Rule Of Law Concerns In The Croatian Penal Order Procedure Linked To Deprivation Of Liberty, Judicial Control, Admissibility Of Evidence And Procedural Rights*. Pravni vjesnik, 37(1), 57–81.
 17. Enescu, R. (2020). *Penal orders and the role of prosecutors in Switzerland*. Journal of Legal Studies, 26(40), 125–141.
 18. Fair Trials (2021). *Efficiency over justice: Insights into trial waiver systems in Europe*.
 19. Fisher, G. (2000). *Plea Bargaining's Triumph*. The Yale Law Journal, 109(5), 857–1086.
 20. Garačić, A., Novosel, D. (2018). *Zakon o kaznenom postupku u sudskoj praksi, Knjiga druga (Glava XX. – Glava XXXI.)*. Rijeka: Libertin naklada.
 21. Gilliéron, G. (2019). *Comparing Plea Bargaining and Abbreviated Trial Procedures*. U: Brown, D. K., Iontcheva, Turner J., Weisser, B. (urednici). The Oxford Handbook of Criminal Process. Oxford: Oxford University Press, 703–727.
 22. Helm, R. K. (2019). *Constrained Waiver of Trial Rights? Incentives to Plead Guilty and the Right to a Fair Trial*. Journal of Law and Society, 46(3), 423–447.
 23. Ivičević Karas, E., Novokmet, A., Martinović, I. (2023). *Judgment Based on Agreement of the Parties: Analysis from the Perspective of Practitioners' Experience in Croatia*. Utrecht Law Review, 19(1), 31–52.

24. Ivičević Karas, E., Novokmet, A., Martinović, I. (2021). *Judgment based on agreement of the parties in Croatian law: a critical analysis from the comparative legal perspective*. Pravni vjesnik, 37(1), 11–34.
25. Ivičević Karas, E., Novosel, D. (2004). *Vrste i mjere kazne primjenjivane u instrumentu kaznenog naloga i njihov odnos prema izrečenim kaznama*. Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu, 11(2), 675–699.
26. Ivičević Karas, E., Puljić, D. (2013). *Presuda na temelju sporazuma stranaka u hrvatskom kaznenom procesnom pravu i praksi Županijskog suda u Zagrebu*. Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu, 20(2), 823–849.
27. Jahn, M., Schmitt-Leonardy, C. (2020). *The German “Verständigung” and Consensual Elements in German Criminal Trials*, German Law Journal, 21(6), 1134–1148.
28. Kisekka, N. G. (2020). *Plea bargaining as a human rights question*. Cogent Social Sciences, 6(1), 1–29.
29. Krapac, D. (2020). *Kazneno procesno pravo, Prva knjiga: Institucije*. Zagreb: Narodne novine.
30. Krstulović, A. (2007). *Nagodbe stranaka u suvremenom kaznenom postupku*. Zagreb: Hrvatsko udruženje za kaznene znanosti i praksu i MUP RH.
31. Materljan, I. (2007). *Pojednostavljeni oblici kaznenog postupka u suvremenom europskom pravu*. Magistarski rad. Rijeka: Sveučilište u Rijeci, Pravni fakultet.
32. Mazalin, S. (2008). *Skraćeni postupak i ostali posebni postupci u Prijedlogu Zakona o kaznenom postupku*. Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu, 15(2), 753–773.
33. Novokmet, A., Tripalo, D. (2021). *Opseg sudske kontrole sporazuma stranaka*. Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu, 28(2), 211–239.
34. Novosel, D. (2002). *Primjena kaznenog naloga u radu državnih odvjetništava*. Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu, 9(1), 37–61.
35. Paige, N. A. (2021). *Appeal Waivers: When Must They Be Raised?* Notre Dame Journal of Law, Ethics & Public Policy, 35(1), 425–453.
36. Pajčić, M., Bonačić, M. (2021). *Sporazumi o priznanju krivnje u postupcima pred međunarodnim kaznenim sudovima*. Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu, 71(2), 255–283.
37. Pavišić, B. (2008). *Novi hrvatski Zakon o kaznenom postupku*. Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu, 15(2), 489–602.
38. Pavišić, B. (2015). *Komentar Zakona o kaznenom postupku s prilogima*. Šmrika: Templar-book.
39. Pavlović, Š. (2017). *Zakon o kaznenom postupku*. Rijeka: Libertin naklada.
40. Rauxloh, R. E. (2010). *Formalisation of Plea Bargaining in Germany – Will the New Legislation Be Able to Square the Circle?* Fordham International Law Journal, 34(2), 296–331.
41. Teeter, D. (2005). *Contracts Analysis of Waivers of the Right to Appeal in Criminal Plea Bargains*. University of Kansas Law Review, 53(3), 727–766.
42. Turner, J. I., Weigend, T. (2019). *Negotiated Case Dispositions in Germany, England and the United States*. U: Ambos, K., Duff, A., Roberts, J., Weigend, T., Heinze, A. (urednici). *Core Concepts in Criminal Law and Criminal Justice*. Cambridge: Cambridge University Press, 389–427.
43. Turudić, I., Pavelin Borzić, T., Bujas, I. (2016). *Sporazum stranaka u kaznenom postupku – trgovina pravdom ili?* Pravni vjesnik, 32(1), 121–154.

Zakoni

1. Code de procédure pénale, https://www.legifrance.gouv.fr/codes/ texte_lc/ LEGITEXT000006071154/ (2. 7. 2023.)
2. Codice di procedura penale, <https://www.altalex.com/documents/codici-altalex/2014/10/30/ codice-di-procedura-penalem> (4. 7. 2023.)
3. Strafprozeßordnung, <https://www.gesetze-im-internet.de/stpo/> (1. 7. 2023.)
4. Swiss Criminal Procedure Code, <https://www.fedlex.admin.ch/eli/cc/2010/267/en> (3. 7. 2023.)
5. Zakon o kaznenom postupku, NN 152/08., 76/09., 80/11., 121/11., 91/12., 143/12., 56/13., 145/13., 152/14., 70/17., 126/19., 126/19., 130/20., 80/22.

Međunarodni dokumenti

1. Preporuka Odbora ministara Vijeća Europe R(87)18 o pojednostavljenju kaznenog pravosuđa, 17. rujna 1987.
2. Parlamentarna skupština Vijeća Europe (2018). Rezolucija 2245 Deal making in criminal proceedings, The need for minimum standards for trial waiver systems. 12. listopada 2018.
3. United States Sentencing Commission (2021). 2021 Annual Report and Sourcebook of Federal Sentencing Statistics.
4. Ured tužitelja Međunarodnog kaznenog suda, Smjernice za sporazume o priznavanju krivnje, listopad 2020.

Internetski izvori

1. <https://www.justice.gov/archives/jm/criminal-resource-manual-626-plea-agreements-and-sentencing-appeal-waivers-discussion-law> (1. 7. 2023.)

Abstract

Darija Željko

The Right to Appeal and Consensual Forms in Criminal Procedure: Comparative Experiences and Analysis of Practice in the Republic of Croatia

Institutes of consensual justice involve waivers or restrictions concerning legal remedies. However, the academic community and non-governmental organizations caution against the dangers associated with such waivers or significant limitations on the right to appeal in terms of their regulation or usage. A comparative analysis focuses on consensual justice institutes and the right to appeal from both the European (civil law) and American (common law) perspectives, including standards that are developed within the Council of Europe and international criminal law. The paper aims to examine diverse approaches and legislative solutions concerning the restriction of the defendant's right to appeal in this specific domain.

The paper provides an in-depth analysis of the Croatian legislative framework, with introductory remarks about the particularities of German, Swiss, French, and Italian solutions. The study explores how Croatia

regulates the right to objection and appeal concerning the most used institute of consensual justice, the penal order. Additionally, the paper scrutinizes the legal constraints associated with the right to appeal for judgments based on the agreement of the parties by analyzing relevant case law that highlights these limitations. The qualitative analysis includes insights gathered from practitioners through a series of semi-structured interviews with judges, state prosecutors, and defense lawyers regarding the practical ramifications of consensual justice institutes. Furthermore, data obtained from Croatia's largest State Attorney's Office, the Municipal Criminal State Attorney's Office in Zagreb, is used to showcase the percentage of objections to judgments issued through penal orders, along with typical cases in which the state prosecutor appeals judgments issued through penal orders.

Keywords: penal order, judgment based on the agreement of the parties, legal remedies, waiver of the right to appeal, consensual justice